

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE

ΕΡΕΥΝΕΣ

Χωρική Ανάλυση των
Εισοδηματικών Ανισοτήτων και
της Φτώχειας ανά Δήμο στην
Περιφέρεια Κρήτης για την
περίοδο 2021–2023

11/2025

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Copyright © ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Περιφέρεια Κρήτης
Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης
Αβέρωφ 1, 71201, Ηράκλειο
Τ: +30 2813 412 442, -443
www.socialobservatory.crete.gov.gr

Η παρούσα έρευνα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της πράξης, «Στήριξη της Λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης στην Περιφέρεια Κρήτης», του Προγράμματος «Κρήτη», του ΕΣΠΑ 2021-2027, η οποία χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ+) και από εθνικούς πόρους.

Απαγορεύεται η με οποιοδήποτε τρόπο αναδημοσίευση του κειμένου (όλου ή και μέρος αυτού), χωρίς άδεια ή σχετική παραπομπή & αναφορά της πηγής.

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

Χωρική Ανάλυση των Εισοδηματικών
Ανισοτήτων και της Φτώχειας ανά Δήμο στην
Περιφέρεια Κρήτης για την περίοδο 2021–2023
Νοέμβριος 2025

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	4
1. Χωρικές ανισότητες	5
2. Χωρική φτώχεια	9
3. Χωρική ένταση φτώχειας	11
Συμπεράσματα	17

Πίνακας Διαγραμμάτων

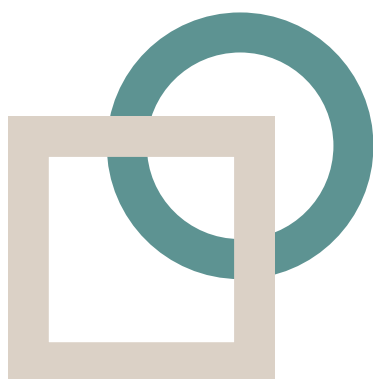
Διάγραμμα 1: Μεταβολή Μέσου Οικογενειακού Δηλωθέντος Εισοδήματος ανά Δήμο για την Περίοδο 2021-2023	6
Διάγραμμα 2: Απόκλιση από το Μέσο Οικογενειακό Δηλωθέν Εισόδημα της Περιφέρειας Κρήτης ανά Δήμο για το φορολογικό Έτος 2023	8
Διάγραμμα 3: Απόκλιση Μέσου Οικογενειακού Εισοδήματος από το Εθνικό όριο Φτώχειας ανά Δήμο για το φορολογικό Έτος 2023	10
Διάγραμμα 4: Αναλογία Φορολογικών Δηλώσεων κάτω των 5.000 ευρώ προς το σύνολο των Φορολογικών Δηλώσεων ανά Δήμο και Έτος	12
Διάγραμμα 5: Μεταβολή του Μέσου Οικογενειακού Εισοδήματος δηλώσεων κάτω των 5.000 ευρώ, 2021-2023 ανά Δήμο €	14
Διάγραμμα 6: Μέσο Οικογενειακό Εισόδημα δηλώσεων κάτω των 5.000 ευρώ ως ποσοστό του Μέσου Οικογενειακού Εισοδήματος ανά Δήμο και Έτος	16

Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις εισοδηματικές ανισότητες και τα επίπεδα φτώχειας ανά Δήμο στην Περιφέρεια Κρήτης, αξιοποιώντας φορολογικά δεδομένα της ΑΑΔΕ για τα έτη 2021, 2022 και 2023, τα οποία αντιστοιχούν σε εισοδήματα που αποκτήθηκαν τα έτη 2020, 2021 και 2022, αντίστοιχα. Η ανάλυση αποσκοπεί στην ανάδειξη των χωρικών μοτίβων φτώχειας σε επίπεδο Δήμων, φωτίζοντας παράλληλα τις εισοδηματικές διαφοροποιήσεις μεταξύ αστικών, τουριστικών και αγροτικών περιοχών. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στην τεκμηρίωση στοχευμένων πολιτικών κοινωνικής συνοχής και κοινωνικά δίκαιης περιφερειακής ανάπτυξης.

Στοιχεία με μεγαλύτερη ανάλυση και περισσότερους δείκτες φτώχειας και ανισοτήτων σε επίπεδο Κρήτης και Περιφερειακών Ενοτήτων, οι οποίοι συνδέονται με το ευρύτερο περιβάλλον διαβίωσης των νοικοκυριών, περιλαμβάνονται στην έρευνα του Παρατηρητηρίου στον 1^ο ερευνητικό άξονα, **«Εισόδημα & Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη»**, στο σύνδεσμο: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/erevnes/>

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

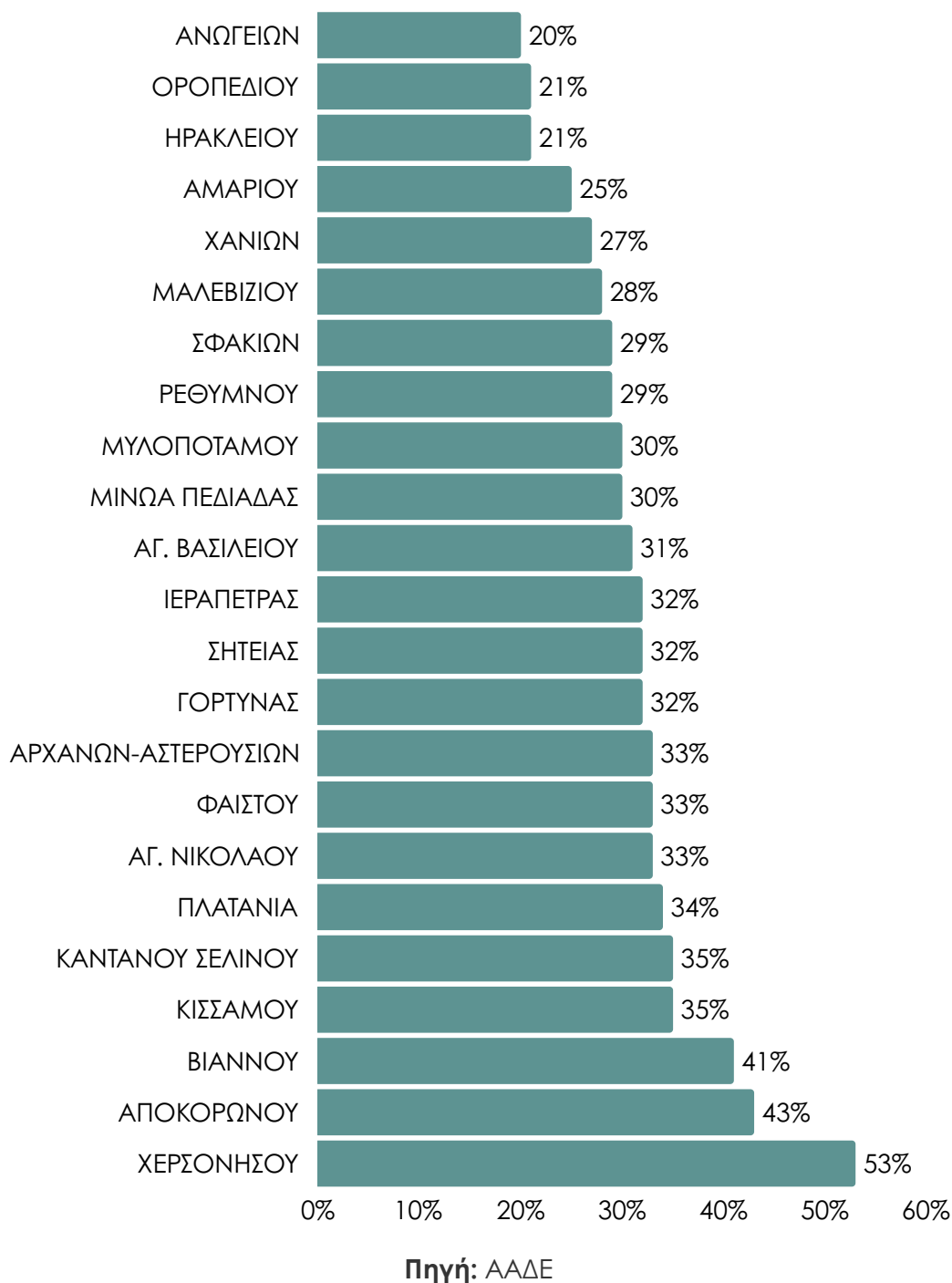
Χωρική Ανάλυση των Εισοδηματικών
Ανισοτήτων και της Φτώχειας ανά Δήμο στην
Περιφέρεια Κρήτης για την περίοδο 2021–2023
Νοέμβριος 2025

1. Χωρικές ανισότητες

Παρά τη βελτίωση των εισοδημάτων που παρατηρούνται σε επίπεδο Κρήτης και Περιφερειακών Ενοτήτων (βλ. «Εισόδημα & Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη», στο σύνδεσμο: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/erevnes/>), διακρίνονται χωρικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των Δήμων, καταδεικνύοντας ότι το εισόδημα είναι άνισα κατανομημένο, ανακλώντας ιδιαίτερες πτυχές της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης επιμέρους περιοχών. Σύμφωνα με τη μεταβολή του μέσου οικογενειακού εισοδήματος για την περίοδο 2021–2023, τη μεγαλύτερη άνοδο καταγράφει ο Δήμος Χερσονήσου (+53%), ακολουθούμενος από τους Δήμους Αποκορώνου (+43%) και Βιάννου (+41%). Αντίθετα, οι μικρότερες αυξήσεις εντοπίζονται στους Δήμους Ανωγείων (20%), Οροπεδίου Λασιθίου (21%) και Ηρακλείου (21%) (Διάγραμμα 1). Οι έντονες διακυμάνσεις που παρατηρούνται με ποσοστά αύξησης που κυμαίνονται από 20% έως 53% (Διάγραμμα 1) αντικατοπτρίζουν τις εισοδηματικές διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται μεταξύ τουριστικών, αστικών και ορεινών δήμων της Κρήτης, υπογραμμίζοντας τη χωρική ετερογένεια του εισοδηματικού χάρτη της Περιφέρειας.

Διάγραμμα 1 Μεταβολή Μέσου Οικογενειακού Δηλωθέντος Εισοδήματος ανά Δήμο για την Περίοδο 2021-2023

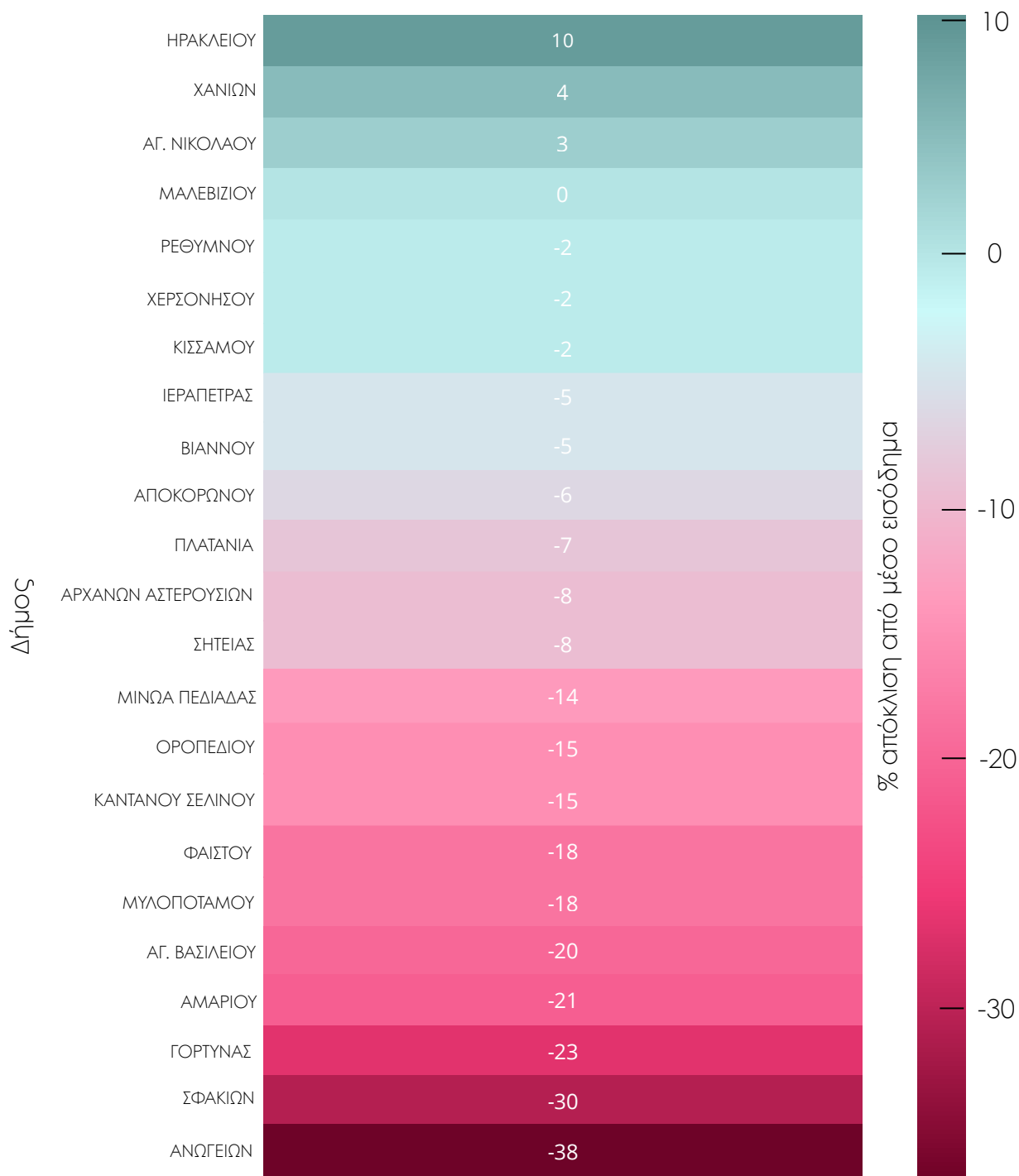

Παρακολουθώντας την απόκλιση του μέσου οικογενειακού δηλωθέντος εισοδήματος κάθε Δήμου από τον μέσο όρο της Περιφέρειας Κρήτης για το έτος 2023 (Διάγραμμα 2), διαπιστώνεται ότι τα υψηλότερα, από το μέσο όρο της Κρήτης, εισοδήματα εντοπίζονται στα αστικά κέντρα, με τους Δήμους Ηρακλείου (+10%), Χανίων (+4%) και Αγίου Νικολάου (+3%) να προηγούνται. Ο Δήμος Μαλεβιζίου βρίσκεται κοντά στον μέσο όρο της Περιφέρειας, ενώ οι Δήμοι Ανωγείων (-38%) και Σφακίων (-30%) καταγράφουν σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα εισοδήματος.

Το εύρημα αυτό καταδεικνύει τη σαφή εισοδηματική ανισότητα μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών της Κρήτης, καθώς και την έντονη πόλωση ανάμεσα σε εισοδηματικά ανεπτυγμένες και λιγότερο αναπτυγμένες χωρικές ζώνες. Ενδεικτικά, η απόκλιση μεταξύ του Δήμου με το υψηλότερο μέσο εισόδημα (Ηρακλείου) και εκείνου με το χαμηλότερο (Ανωγείων) προσεγγίζει τις 50 ποσοστιαίες μονάδες (διάγραμμα 2), γεγονός που σημαίνει ότι το μέσο εισόδημα στα Ανώγεια αντιστοιχεί περίπου στο ήμισυ του αντίστοιχου εισοδήματος στον Δήμο Ηρακλείου.

Διάγραμμα 2 Απόκλιση από το Μέσο Οικογενειακό Δηλωθέν Εισόδημα της Περιφέρειας Κρήτης ανά Δήμο για το φορολογικό Έτος 2023

Πηγή: ΑΑΔΕ

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

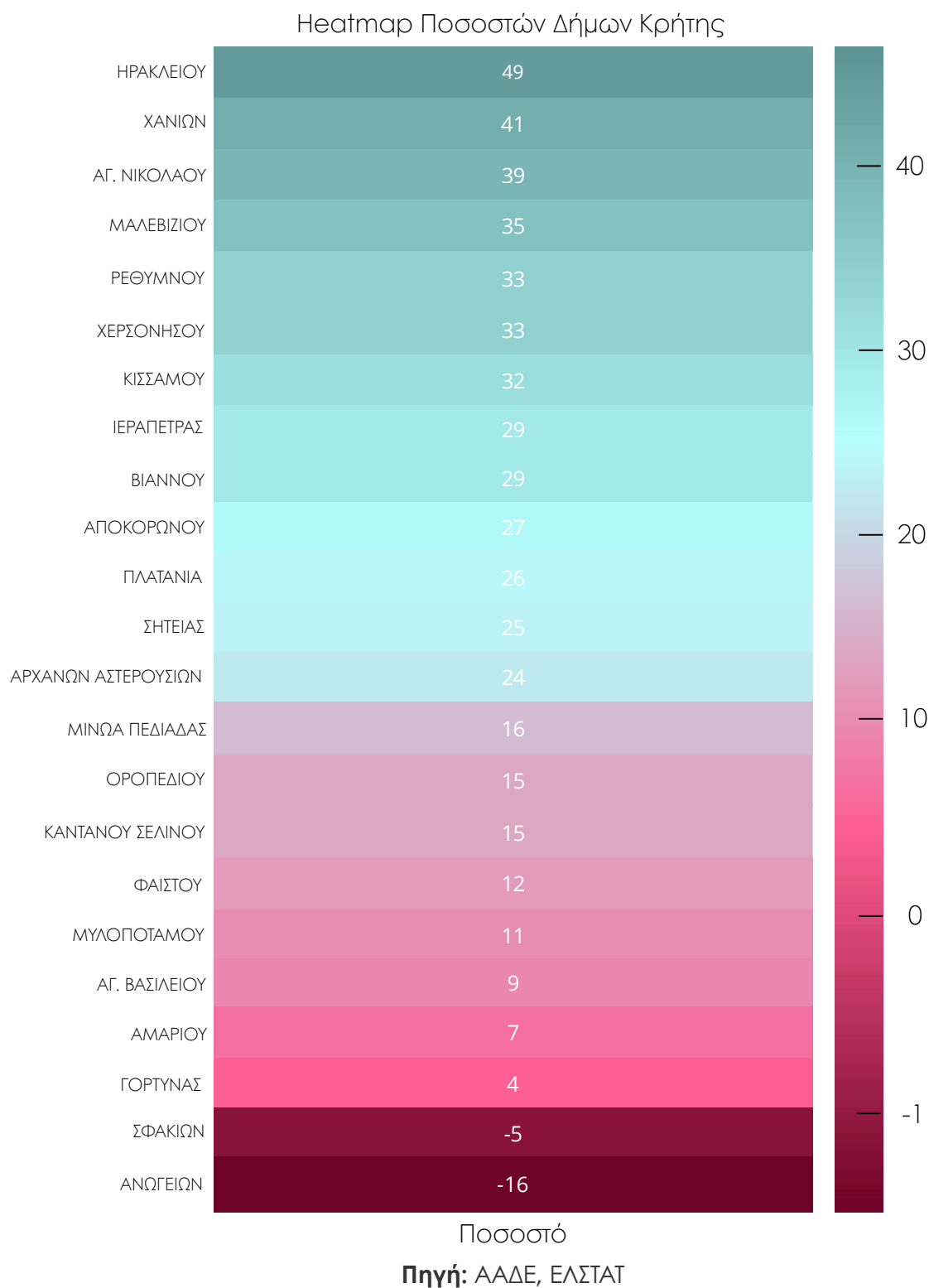
Χωρική Ανάλυση των Εισοδηματικών
Ανισοτήτων και της Φτώχειας ανά Δήμο στην
Περιφέρεια Κρήτης για την περίοδο 2021–2023
Νοέμβριος 2025

2. Χωρική φτώχεια

Στα αστικά κέντρα και τους τουριστικούς δήμους — Ηρακλείου, Χανίων, Αγίου Νικολάου, Μαλεβιζίου, Ρεθύμνου και Χερσονήσου — σε αντίθεση με τους δήμους Αμαρίου, Γόρτυνας, Σφακίων και Ανωγείων, καταγράφεται θετική απόκλιση του μέσου οικογενειακού εισοδήματος από το όριο ή κατώφλι φτώχειας (ΕΛΣΤΑΤ)¹ (Διάγραμμα 3). Το γεγονός αυτό φανερώνει την ύπαρξη έντονων διαφοροποιήσεων στην εισοδηματική φτώχεια, μεταξύ αστικών/τουριστικών και αγροτικών/ορεινών περιοχών της Κρήτης. Οι τελευταίες εμφανίζονται εισοδηματικά πιο ευάλωτες, καθώς τα μέσα εισοδήματα των νοικοκυριών τους βρίσκονται πολύ κοντά ή και κάτω από το όριο φτώχειας, σε αντίθεση με τα υψηλότερα επίπεδα διαβίωσης που χαρακτηρίζουν τις αστικές και τουριστικές περιοχές, όπου η οικονομική δραστηριότητα και η απασχόληση προσφέρουν πιθανότατα μεγαλύτερη εισοδηματική σταθερότητα.

¹ Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, το κατώφλι φτώχειας για το 2023 ανέρχεται στο ποσό των 6.030 ευρώ ετησίως για μονοπρόσωπο νοικοκυριό και σε 12.663 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών, και ορίζεται στο 60% του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, το οποίο εκτιμήθηκε σε 10.050 ευρώ, ενώ το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της χώρας εκτιμήθηκε σε 18.755 ευρώ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2021 η μέση σύνθεση του νοικοκυριού στην Κρήτη είναι 2,45 άτομα. Στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιείται το κατώφλι φτώχειας για νοικοκυριό τριών ατόμων (10.854 €), ώστε να προσεγγιστεί καλύτερα το μέσο μέγεθος νοικοκυριού στην Κρήτη (2,45 άτομα), αντί για το κατώφλι των δύο ατόμων, το οποίο θα μπορούσε να διαστρεβλώσει την εικόνα της Περιφέρειας και των Δήμων. Η βασική παραδοχή είναι ότι όσο μεγαλύτερη είναι η θετική απόκλιση (μεγαλύτερο ποσοστό) από το κατώφλι φτώχειας, τόσο καλύτερη είναι η οικονομική κατάσταση των κατοίκων, καθώς το μέσο εισόδημα απομακρύνεται από τον κίνδυνο φτώχειας.

Διάγραμμα 3 Απόκλιση Μέσου Οικογενειακού Εισοδήματος από το Εθνικό όριο Φτώχειας ανά Δήμο για το φορολογικό Έτος 2023

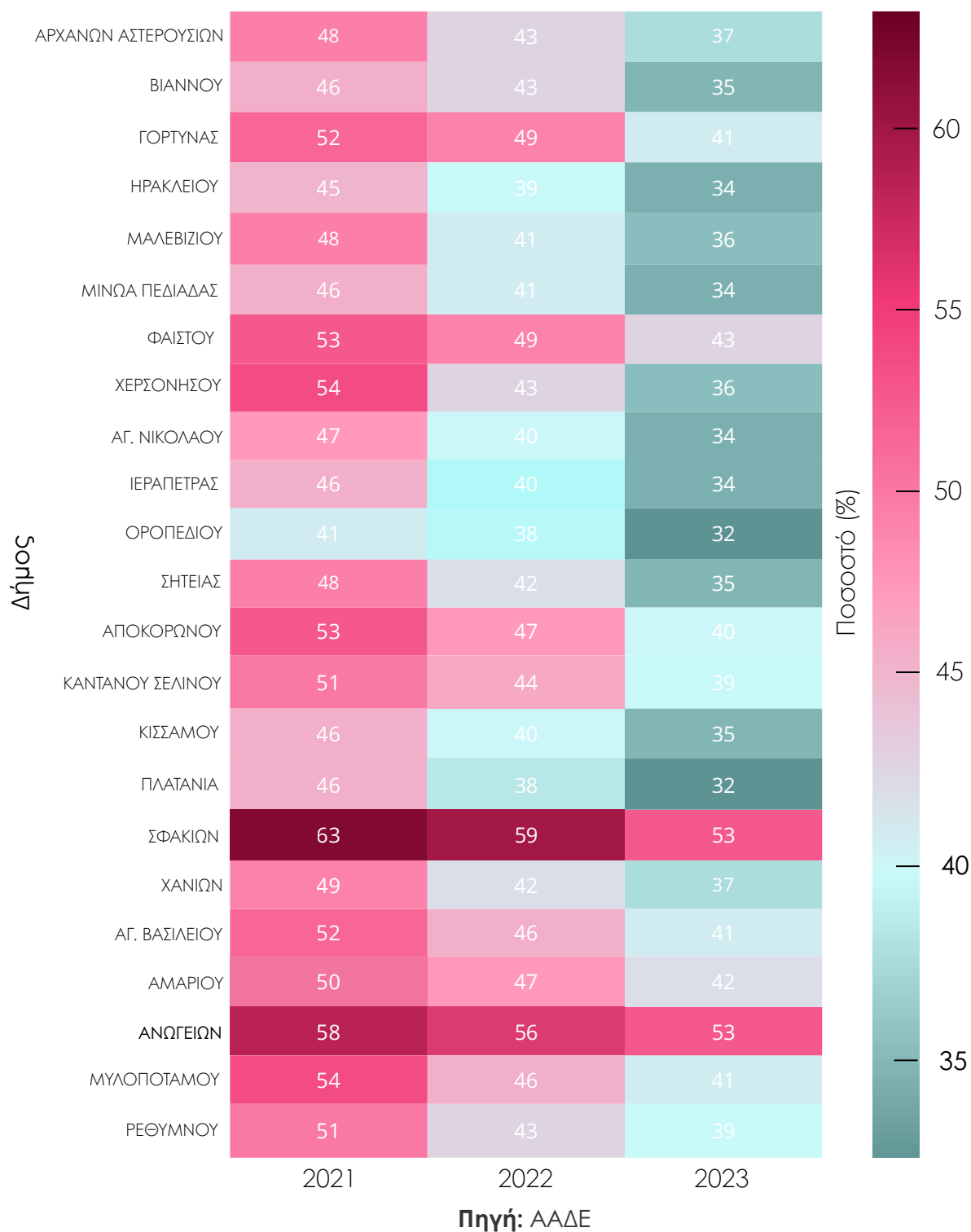

3. Χωρική ένταση φτώχειας

Στο Διάγραμμα 4, ο δείκτης της αναλογίας φορολογικών δηλώσεων κάτω των 5.000 ευρώ προς το σύνολο των δηλώσεων ανά Δήμο και έτος αποτυπώνει την έκταση της φτώχειας σε κάθε Δήμο και την εξέλιξή της με την πάροδο του χρόνου την περίοδο 2021-2023 — δηλαδή, αν περιορίζεται ή διευρύνεται η ομάδα των νοικοκυριών με πολύ χαμηλά εισοδήματα, τα οποία βρίσκονται κάτω από το κατώφλι φτώχειας (ΕΛΣΤΑΤ). Με πράσινο χρώμα επισημαίνονται οι περιοχές όπου η αναλογία αυτή μειώνεται, γεγονός που υποδηλώνει βελτίωση των εισοδημάτων και μείωση του αριθμού των φτωχότερων νοικοκυριών. Αντίθετα, με κόκκινο σημειώνονται οι Δήμοι όπου η αναλογία αυξάνεται, υποδεικνύοντας ότι περισσότερα νοικοκυριά παραμένουν κάτω από το όριο των 5.000 ευρώ και ότι τα πολύ χαμηλά εισοδήματα παραμένουν πιο επίμονα διαχρονικά. Συνολικά, στην Κρήτη, η πλειονότητα των Δήμων παρουσιάζει μείωση του ποσοστού των δηλώσεων κάτω των 5.000 ευρώ την περίοδο 2021–2023, ένδειξη μιας γενικής βελτίωσης του εισοδηματικού επιπέδου. Ωστόσο, οι χωρικές ανισότητες παραμένουν εμφανείς: οι ορεινοί και αγροτικοί Δήμοι εξακολουθούν να βρίσκονται σε μειονεκτική εισοδηματικά θέση, καθώς η μείωση των πολύ χαμηλών εισοδημάτων εξελίσσεται με βραδύτερο ρυθμό. Ενδεικτικά, στους Δήμους Ανωγείων και Σφακίων, πάνω από το 50% των φορολογικών δηλώσεων παραμένει σταθερά κάτω των 5.000 ευρώ, γεγονός που αναδεικνύει την ανθεκτικότητα της εισοδηματικής φτώχειας σε αυτές τις περιοχές.

Διάγραμμα 4 Αναλογία Φορολογικών Δηλώσεων κάτω των 5.000 ευρώ προς το σύνολο των Φορολογικών Δηλώσεων ανά Δήμο και Έτος

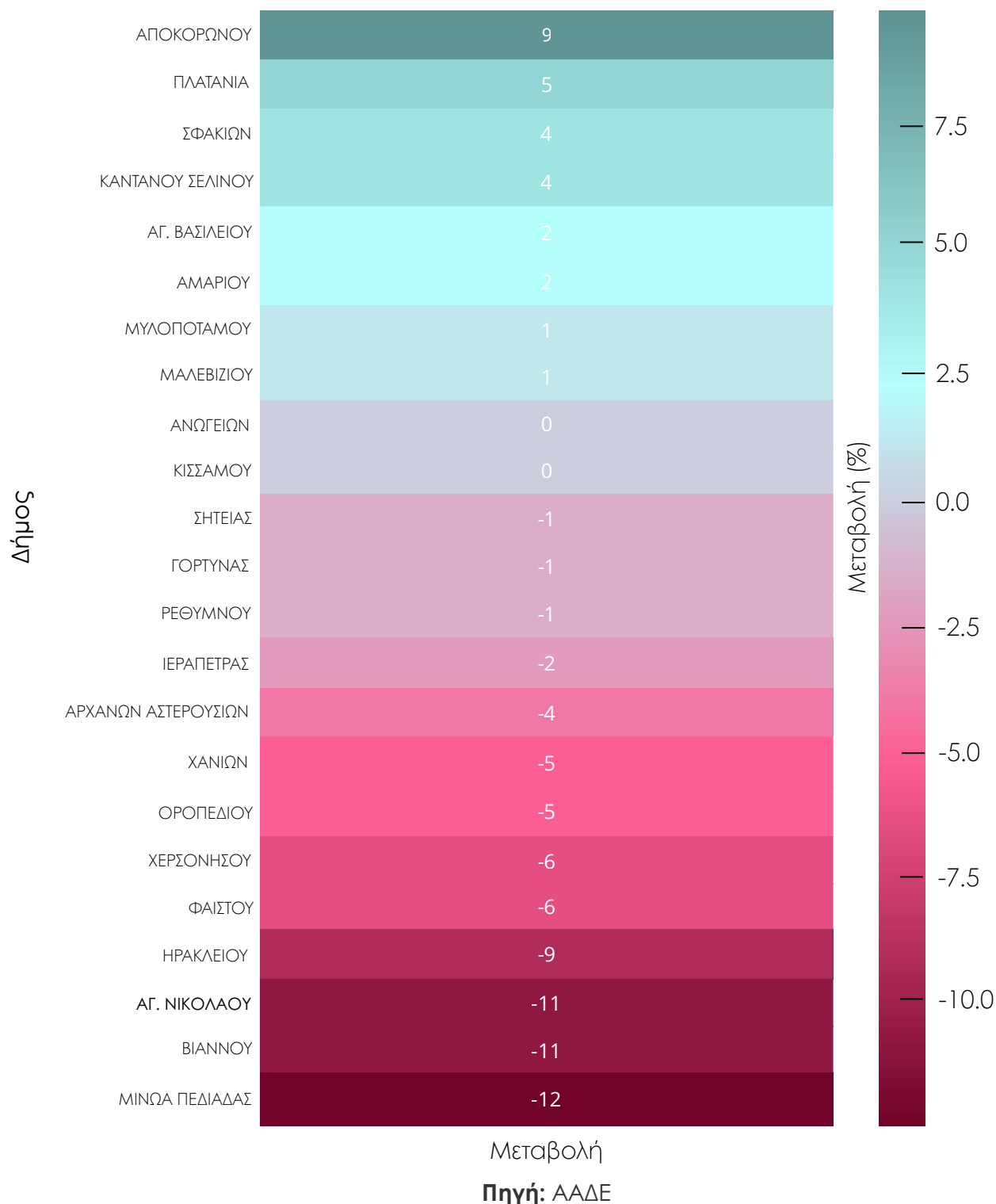

Τα δεδομένα του Διαγράμματος 5 αποτυπώνουν το πόσο μεταβλήθηκαν τα εισοδήματα των φτωχών νοικοκυριών για την περίοδο 2021-2023 κάθε Δήμο. Αν δηλαδή η οικονομική τους κατάσταση βελτιώνεται ή επιδεινώνεται με την πάροδο του χρόνου. Παρατηρούμε ότι υπάρχουν έντονες ανισότητες μεταξύ των δήμων της Ανατολικής και της Δυτικής Κρήτης. Συνολικά, στην Δυτική Κρήτη τα πολύ φτωχά νοικοκυριά φαίνεται να βελτιώνουν τα εισοδήματά τους, ενώ στην Ανατολική και Κεντρική υφίστανται περαιτέρω πιέσεις, υποδεικνύοντας την ανάγκη για στοχευμένες πολιτικές στήριξης των ευάλωτων περιοχών. Οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώνονται στους δήμους Μινώα Πεδιάδας (-12%), Αγίου Νικολάου (-11%), Βιάννου (-11%) και Ηρακλείου (-9%), γεγονός που δείχνει επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των πιο χαμηλών εισοδημάτων. Αντίθετα, οι Δήμοι της Δυτικής Κρήτης όπως οι Δήμοι Αποκορώνου (+9%), Πλατανιά (+5%), Σφακίων και Καντάνου-Σελίνου (+4%) καταγράφουν σημαντικές αυξήσεις. Από το παραπάνω μοτίβο εξαιρείται ο Δήμος Χανίων στον οποίο βλέπουμε ότι για την περίοδο 2021-2023 τα φτωχά νοικοκυριά γίνονται φτωχότερα, γεγονός το οποίο υποδεικνύει ότι η φτώχεια στα αστικά κέντρα (Ηράκλειο, Χανιά, Ρέθυμνο, Άγιο Νικόλαο) είναι ανθεκτικότερη απ' ό,τι η φτώχεια στις αγροτικές περιοχές.

Διάγραμμα 5 Μεταβολή του Μέσου Οικογενειακού Εισοδήματος δηλώσεων
κάτω των 5.000 ευρώ, 2021-2023 ανά Δήμο

Heatmap Μεταβολής Μέσου Οικογενειακού Εισοδήματος (<5.000€) 2021-2023

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

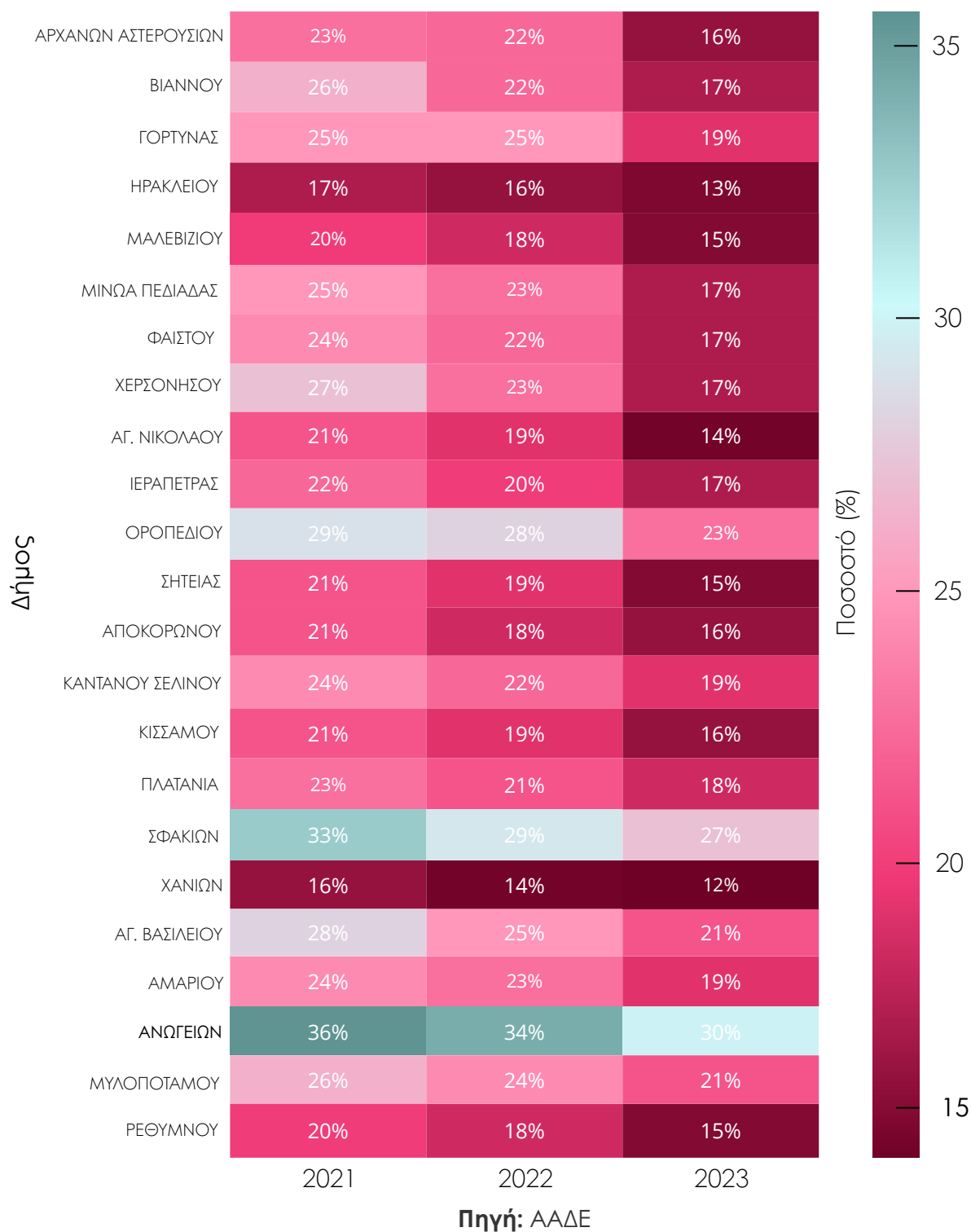
Χωρική Ανάλυση των Εισοδηματικών
Ανισοτήτων και της Φτώχειας ανά Δήμο στην
Περιφέρεια Κρήτης για την περίοδο 2021-2023
Νοέμβριος 2025

Το Διάγραμμα 6 παρουσιάζει τη σχέση των πολύ χαμηλών οικογενειακών εισοδημάτων (κάτω των 5.000 ευρώ) με το μέσο εισόδημα κάθε Δήμου της Κρήτης. Οι περιοχές με υψηλή αναλογία, που αποτυπώνονται με πράσινο, υποδηλώνουν μικρότερες εισοδηματικές ανισότητες, ενώ εκείνες με χαμηλή αναλογία, σε κόκκινο, δείχνουν μεγαλύτερες αποκλίσεις μεταξύ φτωχότερων και πλουσιότερων νοικοκυριών.

Η γενική εικόνα δείχνει ότι οι εισοδηματικές ανισότητες αυξάνονται σε όλους σχεδόν τους Δήμους, καθώς τα πολύ χαμηλά εισοδήματα αποτελούν όλο και μικρότερο ποσοστό του μέσου εισοδήματος, μειώνοντας τη σχετική θέση των φτωχότερων ομάδων κατά περίπου 4–10% σε σύγκριση με προηγούμενες χρονιές. Οι μεγαλύτερες ανισότητες παρατηρούνται στους αστικούς Δήμους — Ηρακλείου, Χανίων, Ρεθύμνου, Αγίου Νικολάου και Σητείας — ενώ οι ορεινοί και αγροτικοί Δήμοι, όπως τα Σφακιά, τα Ανώγεια, το Οροπέδιο Λασιθίου και ο Μυλοπόταμος, εμφανίζουν πιο ισορροπημένη κατανομή εισοδημάτων και ηπιότερη ένταση φτώχειας.

Διάγραμμα 6 Μέσο Οικογενειακό Εισόδημα δηλώσεων κάτω των 5.000 ευρώ
ως ποσοστό του Μέσου Οικογενειακού Εισοδήματος ανά Δήμο και Έτος

Συμπεράσματα

Η ανάλυση των εισοδηματικών δεδομένων για την περίοδο 2021–2023 δείχνει ότι η αύξηση των εισοδημάτων στην Κρήτη δεν κατανέμεται ισόρροπα χωρικά. Οι εισοδηματικές ανισότητες παραμένουν έντονες, ενώ η φτώχεια διατηρείται ή και εντείνεται σε ορισμένες περιοχές.

Οι εισοδηματικές ανισότητες στην Κρήτη εμφανίζουν αντίστροφες δυναμικές. Οι αστικοί και τουριστικοί δήμοι —όπως το Ηράκλειο, τα Χανιά, το Ρέθυμνο, ο Άγιος Νικόλαος και η Σητεία— συγκεντρώνουν υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος, αλλά εμφανίζουν και μεγαλύτερες εισοδηματικές ανισότητες και εντονότερη φτώχεια. Αντίθετα, οι ορεινοί και αγροτικοί δήμοι (Ανώγεια, Σφακιά, Οροπέδιο Λασιθίου, Μυλοπόταμος) παρουσιάζουν πιο ισόρροπη κατανομή εισοδημάτων πιο κοντά ωστόσο στα χαμηλά εισοδήματα καθώς η συγκέντρωση νοικοκυριών παραμένει υψηλή σε αυτά, φτάνοντας σε ορισμένες περιπτώσεις στο 50% του συνολικού πληθυσμού τους.

Οι χωρικές διαφοροποιήσεις στο εισόδημα και στα ποσοστά φτώχειας αντανakλούν ευρύτερες δομικές παραμέτρους των τοπικών κοινωνιών —οικονομικές, παραγωγικές και κοινωνικές. Οι παράμετροι αυτοί διαφοροποιούν τον αστικό από τον αγροτικό χώρο ως προς τη δομή των παραγωγικών τομέων, τις μορφές απασχόλησης, το επίπεδο δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και την πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και υποδομές. Τα στοιχεία αυτά αναδεικνύουν την ανάγκη για διαφοροποιημένες θεσμικές παρεμβάσεις μεταξύ αστικού και αγροτικού χώρου, με έμφαση στην ενίσχυση του αγροτικού τομέα και την άρση της εγκατάλειψης της ενδοχώρας, προκειμένου να ενισχυθούν η κοινωνική και χωρική δικαιοσύνη.

Χωρική Ανάλυση των
Εισοδηματικών Ανισοτήτων και της
Φτώχειας ανά Δήμο στην Περιφέρεια
Κρήτης για την περίοδο 2021–2023

11/2025

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης